

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİLİZ AKA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8365)

Karar Tarihi: 10/6/2015

R.G. Tarih- Sayı: 14/7/2015-29416

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Erdal TERCAN
Hasan Tahsin GÖKCAN
Kadir ÖZKAYA
Raportör : Cüneyt DURMAZ
Başvurucu : Filiz AKA
Vekili : Av. Utku ÇİMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, eşinin ölümüne sebebiyet veren kişi hakkında açılan kamu davasının yaklaşık 8 yıl 1 ay gibi makul olmayan bir sürede düşme kararıyla neticelenmesi sebebiyle Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru vekili tarafından 6/11/2013 tarihinde İzmir 9. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 30/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 6/3/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı tarafından başvuru hakkında Anayasa Mahkemesine 7/4/2014 tarihinde sunulan görüş, başvuruçulara 8/4/2014 tarihinde bildirilmiş, başvuruçular Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamışlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun eşi Çetin AKA'nın müşteri olarak bindiği ticari taksiye, 12/2/2005 tarihinde 185 promil alkollü olduğu tespit edilen S.G. yönetimindeki aşırı hızlı aracın ışık ihlali yapmak suretiyle çarpması sonucu, Çetin AKA yaşamını yitirmiş ve ticari taksi şoförü G.K. da yaralanmıştır.

8. Olayın meydana gelmesini müteakip İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı, 2005/8269 sayılı dosyayla resen soruşturma başlatmış ve S.G. ve G.K. hakkında tedbirsizlik sonucu bir kişinin ölümüne ve bir kişinin yaralanmasına sebebiyet verdikleri iddiasıyla, 15/2/2005 tarihinde İzmir 3. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. Başvurucu bu davaya katılan sıfatıyla katılmıştır.

9. Mahkemece, 18/4/2005 tarihinde keşif yapılmıştır. Keşif sonucunda hazırlanan 30/4/2005 tarihli bilirkişi raporuna göre, sanık S.G. kazadan 8/8 oranında kusurlu bulunmuştur.

10. 1/6/2005 tarihinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle, İzmir 3. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından görevsizlik kararı verilmiş ve dosya İzmir 4. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

11. Mahkeme, 6/7/2006 tarihli ve E.2005/371, K.2006/250 sayılı kararıyla, "765 sayılı Yasa'nın 455/1. maddesi gereğince bu sanığın olayda tam kusurlu oluşu... kırmızı ışıkta geçmesi ve yolu kontrol etmemesi nedeni ile bu olayda ön görülü taksirle hareket ettiğinin kabulü" gerektiğinden bahisle, sanık S.G. hakkında "5237 sayılı yasa uygulandığında bu yasanın 85/1. maddesi gereğince takdiren ve teşdiden 3 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, ... 5237 sayılı Yasa'nın 22/2-4 maddesi uyarınca cezası takdiren 1/3 oranında artırılarak 4 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına...5237 sayılı TCK('nın) 53/1. maddesindeki haklardan 53/2 maddesinde belirtilen sürelerde yoksun kılınmasına" karar vermiştir. Sanık G.K. hakkında ise beraat kararı verilmiştir.

12. Sanık S.G. ve başvuru tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 3/12/2008 tarihli ve E.2008/5283, K.2008/13303 sayılı kararıyla "... sanığa atılı suçun taksirli olması nedeniyle hakkında 5237 sayılı TCK'nın 53/1. maddesi hükmünün uygulanamayacağı ancak kasten işlenen suçlarda uygulanabileceği gözetilmeden, lehe yasa değerlendirmesinde 5237 sayılı TCK'nın 85/1. maddesi değerlendirmeye esas alınmak suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulmasının kanuna aykırı ..." olduğu gerekçesiyle bozulmuş ve İzmir 4. Ağır Ceza Mahkemesine iade edilmiştir.

13. İzmir 4. Ağır Ceza Mahkemesi, bozma kararı sonrası dava kapsamında on duruşma yapmış ve 22/9/2010 tarihli ve E.2009/88, K.2010/368 sayılı kararıyla, sanık S.G.'nin 4 yıl hapis ve 600 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Anılan kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkememizce bozma ilamına uyularak yapılan yargılama sonucunda toplanan delillerden kaza tutanağına, maktüle ait ölü muayene ve otopsi tutanağına, katılan sanık Gürcan hakkında alınan doktor raporuna, Asliye Ceza Mahkemesince mahallinde yapılan

keşif sonucu alınan bilirkişi raporuna, sanık Süleyman hakkında alınan alkol raporuna, tanıklar Mustafa Donat, Hakkı Tekoğlu, Kadir Keçeci'nin yeminli ifadelerine, Adli Tıp Kurumu Trafik İhtisas Dairesi'nin 22/03/2006 tarihli kusur raporuna, bu deliller ile örtüşen ölçüde kısmen iddiaya ve katılan sanık Gürcan'ın savunmasına itibar olunarak olayın aşağıdaki şekilde oluştuğunun kabulü gerekmiştir.

12/12/2005 günü sabaha karşı saat 00:45 sıralarında daha önceden alkollü araç kullanması nedeni ile sürücü belgesi geri alınan sanık Süleyman Gediz'in yönetimindeki araç ile 2,09 promil alkollü olarak olay mahallindeki dönerli kavşağa geldiği, saatteki hızının 90-100 km olduğu, kavşakta kendisinin geldiği yöne kırmızı ışık yanmasına rağmen durmadığı, bu sırada kendisine yeşil ışık yanan ve sanık Süleyman'ın gidişine göre sol tarafındaki yoldan katılan sanık Gürcan yönetimindeki ticari otomobilin kavşağa girdiği, sanık Süleyman'ın yönetimindeki araç ile diğer sanık Gürcan'ın yönetimindeki aracın sağ tarafından şiddetli bir şekilde çarptığı, çarpma sonucu Gürcan'ın kullandığı aracın ön sağ koltuğunda oturan Çetin Aka'nın ayrıntıları otopsi raporunda belirtilen şekilde trafik kazasına dayalı olarak meydana gelen yaralanma sonucu vefat ettiği, sanık Gürcan'ın da 7 gün iş ve güçten kalacak şekilde yaralandığı, olayda sanık Süleyman'ın tam kusurlu olduğu, sanık Gürcan'ın kusurunun bulunmadığı anlaşılmıştır. Mahkemece kabul edilen oluşa göre olay tarihinde sanık Süleyman'ın sürücü belgesi daha önce alınmasına rağmen sürücü belgesiz olarak olay mahallindeki kavşağa 50 km saatlik hızla yaklaşması gerekirken, bunun iki katına yakın bir hızla, kendisine kırmızı ışık yandığı halde, 2,09 promil alkollü olarak girdiği, diğer sanık Gürcan'ın yönetimindeki araca çarptığı, araçta bulunan maktül Çetin'in ölümüne ve sanık Gürcan'ın yaralanmasına sebebiyet verdiği, sanık Süleyman'ın eyleminin alkollü araç kullanması nedeni ile suç tarihinde yürürlükte olan TCK'nun 455/1, 45/3 maddelerinde tanımlanan bilinçli taksirle ölüme sebebiyet vermek suçunu oluşturduğu, hüküm tarihinde yürürlükte olan 5237 sayılı TCK'nun 81/1, 21/2 maddelerinde tanımlanan olası kasıtlı bir kişinin ölümüne e sebebiyet vermek suçunu oluşturacağı, zira sanık Süleyman'ın sürücü belgesiz, alkollü bir şekilde, kırmızı ışık ihlali yaparak ve yüksek hızla olay mahallindeki kavşağa girdiği, bu şekilde kavşağa girmesi halinde kazaya sebebiyet verebileceğini, bu kaza sonucu ölüm olabileceğini öngördüğü ancak sonucu istemediği, zira maktül ile sanık Süleyman arasında öldürmeyi gerektirir bir husumet bulunmadığı, sanık Süleyman'ın suç tarihinde yürürlükte olan 5237 sayılı yasa hükümlerine göre asgari haddeden cezalandırılıp, indirimin azami haddeden yapılması halinde 20 yıl hapis cezası ile cezalandırılması gerektiği, belirlenen bu cezanın suç tarihinde yürürlükte olan 765 sayılı yasa hükümlerine göre aleyhe sonuç doğurduğu, 765 sayılı TCK'nun 2 ve 5237 sayılı TCK'nun 7/2 maddelerinin sanık lehine olan yasa hükümlerinin uygulanmasını öngördüğü anlaşılmakla, sanık Süleyman'ın sabit görülen tam kusurlu olarak bilinçli taksirle bir kişinin ölümüne ve bir kişinin yaralanmasına sebebiyet vermek suçundan lehine olan 765 sayılı TCK'nun 455/2 maddesi gereğince suçun işleniş şekli ve özellikleri, sanıktaki taksire dayalı kusurun yoğunluğu dikkate alınarak takdiren ve teşdiden 3 yıl hapis ve 450 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, suçun bilinçli taksirle işlenmiş olması nedeni ile sanık Süleyman'a verilen cezada 765 sayılı TCK'nun 45 maddesi gereğince takdiren 1/3 oranında arttırım yapılarak sanığın 4 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, sanığın suç sırasındaki ve sonrasındaki davranışları, yargılama sürecine olumlu bir katkısının görülmeşi, verilen cezanın sanığın geleceği üzerindeki olası etkiler dikkate alınarak hakkında takdiri indirim maddesinin tatbikine yer olmadığına, sanığın sürücü belgesinin takdiren ve teşdiden 3 yıl süreyle geri alınmasına karar verilmesi gerekmiştir.

Her ne kadar katılan sanık Gürcan hakkında atılı suçtan cezalandırılması istemi ile kamu davası açılmış ise de, sanık Gürcan'ın olayda bir kusurunun bulunmadığı, olayın sanık Gürcan'ın kusuru ile meydana geldiği yönünde her türlü kuşkudan uzak, kesin ve inandırıcı

delil bulunmadığı, sanık Gürcan'ın atılı suçu işlediği sabit görülmediğinden beraatine karar verilmesi gerektiği vicdani kanaatine varılmakla aşağıdaki hüküm kurulmuştur. ”

14. Kararın sanık tarafından temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 11/3/2013 tarihli ve E.2012/27837, K.2013/5770 sayılı kararıyla zamanaşımı gerekçesiyle kamu davasının düşmesine karar vermiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

“Sanığa isnat edilen ve daha ağır bir suçu oluşturma ihtimali bulunmayan eylem 765 sayılı TCK'nın 455/1 maddesinde yaptırımı bağlanmış olup, anılan suç aynı Kanunun 102/4. maddesi uyarınca 5 yıllık zamanaşımına tabidir. Kesen nedenlerin varlığı halinde süre yeniden işlemekte ise de, bu süre 104/2. maddesi uyarınca en fazla yarı oranında uzayacağından, suç tarihi olan 12/02/2005 tarihinden itibaren 765 sayılı TCK'nın 102/4 ve 104/2. maddelerinde öngörülen 7 yıl 6 aylık zamanaşımı inceleme tarihinden önce gerçekleşmiş olmakla, sanık müdafinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olup, hükmün gerçekleşen zamanaşımı nedeniyle 5320 sayılı Kanunun 8. maddesi uyarınca halen uygulanmakta olan 1412 sayılı CMUK'un 321. maddesi gereğince BOZULMASINA, aynı Kanunun 322. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak, 765 sayılı TCK'nın 102/4, 104/2 ve 5271 sayılı CMK'nın 223/8. maddeleri gereğince kamu davasının DÜŞMESİNE, 11.03.2013 tarihinde olarak oybirliğiyle karar verildi.”

15. Başvurucu, bu karardan 31/10/2013 tarihinde haberdar olduğunu beyan etmiş ve bu tarihe göre süresi içinde 6/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmıştır.

B. İlgili Hukuk

16. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 455. maddesi şöyledir:

“Tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya meslek ve sanatta acemilik veya nizamata, ve evamir ve talimata riayetsizlik ile bir kimsenin ölümüne sebebiyet veren şahıs iki seneden beş seneye kadar hapse ve 250 liradan 2.500 liraya kadar ağır para cezasına mahküm olur.

Eğer fiil birkaç kişinin ölümünü mucip olmuş veya bir kişinin ölümü ile beraber bir veya birkaç kişinin demecruhiyetine sebebiyet vermiş ve bu yaralanma 456 ncı maddenin 2 nci fıkrasında beyan olunan derecede bulunmuş ise dört seneden on seneye kadar hapis ve 1.000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası ile mahküm olur.

Yukardaki fıkralarda beyan olunan cezalar, kusurun derecesine göre sekizde birine kadar indirilebilir.”

17. Anılan Kanun'un 102. maddesinde, beş seneden çok olmayan hapis cezasını gerektiren suçlarda kamu davasının beş senede ortadan kalkacağı, aynı Kanun'un 104. maddesinde ise zamanaşımını kesen hallerin 102. maddede belirtilen sürelerin yarısından fazla dava zamanaşımını uzatamayacağı kurala bağlanmıştır.

18. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun “Taksirle öldürme” başlıklı 85. maddesi şöyledir:

“ (1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) *Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi iki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*”

19. 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinde, bir kişinin, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetinin kanuni sonucu olarak kuralda sayılan belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılacağı hüküm altına alınmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 10/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurunun 6/11/2013 tarihli ve 2013/8365 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, eşinin ölümüne sebebiyet veren kişi hakkında açılan kamu davasının yaklaşık 8 yıl 1 ay gibi makul olmayan bir sürede düşme kararıyla neticelenmesi sebebiyle Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

22. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurunun; trafik kazası sonucu meydana gelen ölüm olayından dolayı, etkili bir şekilde yürütülmeden sonuçlanan ceza soruşturması ve kovuşturması ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvurunun tüm iddiaları Anayasa'nın 17. maddesi ile ilişkili görülerek bu kapsamda değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Başvurucunun iddialarına yönelik olarak Bakanlığın görüşünde, AİHM içtihatları uyarınca, ulusal yetkililerce ihlalin tespit edilmesi ve verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli biçimde giderilmesi halinde, ilgili tarafın mağdur olduğunu ileri süremeyeceği, yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise, etkili bir yargısal sistem kurma şeklindeki pozitif yükümlülüğün, her olayda ceza hukuku yollarının bulunmasını zorunlu kılmadığı, başvurunun tazminat davası açmış olması ve bu dava sonucu tazminat kazanmış olması halinde mağdur sıfatının kaybolup kaybolmadığı hususunun değerlendirilebileceği ifade edilmiştir.

24. Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında, devletin yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, yaşam hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Buna göre, genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan ölümlerde "*etkili bir yargısal sistem kurma*" yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (*Serpil Kerimoğlu ve Diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 59). Ancak bu şekildeki bir kabul, bu tür olaylarda yürütülen ceza soruşturmalarının Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmeyeceği anlamına gelmemektedir (*Nail Artuç*, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, §§ 37-38).

25. Başvurucunun, trafik kazası sonucunda gerçekleşen ölüm nedeniyle, sadece ceza soruşturmasına yönelik şikâyetlerinin bulunduğu görülmekte olup, bu şikâyetler açısından, Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı kapsamında devletin yerine getirmek zorunda olduğu pozitif yükümlülüklerin usulî boyutu, yaşanan ölüm olayının tüm yönlerinin ortaya konulmasına ve sorumlu kişilerin belirlenmesine imkan tanıyan etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirmektedir (*Sadık Koçak ve diğerleri*, B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 94).

26. Bu yükümlülük sadece bir kamu görevlisinin eylemi veya ihmali sonucu meydana gelen ölüm olayları açısından geçerli değildir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Salman/Türkiye [BD]*, B. No: 21986/93, 27/6/2000, § 105, *Şener Can ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 27446/12, 24/11/2014, § 37). Devletin, doğal olmayan her ölüm olayında, (kendisi, öldürmeme ya da yaşamı korumama yükümlülüklerini ihlal etmemiş olsa da,) gerçekleşen ölümün sebebini ve varsa sorumlularını ortaya çıkarmaya yönelik etkili bir soruşturma yapmamış olması, soruşturma yükümlülüğünün ihlalini doğurabilir. Zira bu tür olaylarda etkili bir soruşturma yürütülmesi, yaşam hakkını korumak için ihdas edilen yasal ve idari çerçevenin etkili bir şekilde uygulanmasının güvencesini oluşturmaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı görülen ve etkili bir soruşturma ve kovuşturma yürütülmemesi suretiyle Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğine dair iddialar içeren başvurunun, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Kabul edilebilirlik değerlendirmesi yapılan kısımda da ifade edildiği gibi, Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı kapsamında devletin yerine getirmek zorunda olduğu pozitif yükümlülüklerin usulî boyutu, doğal olmayan her ölüm olayının tüm yönlerinin ortaya konulmasına, sorumlu kişilerin belirlenmesine ve gerekiyorsa cezalandırılmasına imkân tanıyan etkili bir soruşturmanın yürütülmesini gerektirmektedir (*Serpil Kerimoğlu ve Diğerleri*, § 54). Soruşturmanın etkililik ve yeterliliğini temin adına soruşturma makamlarının resen harekete geçmesi ve ölüm olayını aydınlayabilecek, sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delillerin toplanması gerekmektedir. Soruşturmada ölüm olayının nedenini veya sorumlu kişilerin ortaya çıkarılması imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yürütme kuralıyla çelişme riski taşır (*Serpil Kerimoğlu ve Diğerleri*, § 57, *Sadık Koçak ve Diğerleri*, § 94).

29. Yukarıda sayılanlara ilave olarak, yürütülecek soruşturmalarda makul bir hızda gerçekleştirilme ve özen gösterilme zorunluluğu da zımnen mevcuttur. Elbette ki, bazı özel durumlarda, soruşturmanın veya kovuşturmanın ilerlemesine engel olan unsurlar ya da güçlükler bulunabilir. Ancak, bir soruşturmada ve devamında yapılan kovuşturmada yetkililerin hızlı hareket etmeleri, yaşanan olayların daha sağlıklı bir şekilde aydınlatılabilmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir (*Deniz Yazıcı*, B. No: 2013/6359, 10/12/2014, § 96, benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Maiorano ve Diğerleri/İtalya*, 28634/06, 15/12/2009, § 124).

30. Kamu gücünün kullanımı sonucu gerçekleşen ölümlerde daha sıkı bir şekilde incelenmesi gerekmele birlikte, başvuru konusu olaydaki gibi doğal olmayan her ölüm olayında olası cezai sorumluluğun tespiti adına, soruşturma sonrasında kovuşturma aşamasına

geçildiği durumlarda, ilk derece mahkemesi önündeki yargılama aşaması dâhil bütün sürecin de 17. maddenin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olması gerekmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Ali ve Ayşe Duran/Türkiye*, B. No: 42942/02, 8/4/2008, § 61, *Öneryıldız/Türkiye [BD]*, B. No: 48939/99, 30/11/2004, §§ 95-96). Böylece, derece mahkemeleri hiçbir durumda mağdur olan kişilerin yaşam hakkına ve maddi ve manevi varlığına karşı yapılan saldırıların cezasız bırakılmamasını teminat altına alabilecektir (*Sadık Koçak ve Diğerleri*, § 77).

31. Anayasa Mahkemesinin bu konudaki kararlarında sıklıkla belirtildiği üzere, yaşam hakkı kapsamında yürütülmesi gereken ceza soruşturmalarının amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında varsa sorumluları ve sorumluluklarını tespit etme üzere adalet önüne çıkarılmalarını sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Anayasa'nın 17. maddesi hükümleri başvuruculara üçüncü tarafları belirli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı verdiği, tüm yargılamaların mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma yükümlülüğü verdiği anlamına gelmemektedir (*Serpil Kerimoğlu ve Diğerleri*, § 56).

32. Temel anlayış bu yönde olmakla birlikte, her somut olayın şartlarında ayrıca değerlendirilmesi yapılmak koşuluyla, derece mahkemelerinin, yaşamı tehlikeye soktuğu açık olan eylemlerin ve maddi ve manevi varlığa yönelik ağır saldırıların cezasız kalmalarına imkân vermemeleri de gerekmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Ali ve Ayşe Duran/Türkiye*, § 61, *Öneryıldız/Türkiye [BD]*, § 96).

33. Bu bağlamda, Anayasa Mahkemesi tarafından ele alınması gereken önemli bir diğer husus da, derece mahkemelerinin, bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda bir sonuca varırken, Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarını ya da ne ölçüde yaptıklarını değerlendirmektir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin, daha sonra ortaya çıkabilecek benzer yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (*Cemil Danışman*, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 110, Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Ali ve Ayşe Duran/Türkiye*, § 62, *Okkalı/Türkiye*, B. No: 52067/99, 17/10/2006, § 66).

34. Başvurucu, eşi Çetin Aka'nın bindiği ticari taksiye; alkollü olan, sürücü belgesine daha önce alkollü araç kullandığı için el konulduğu anlaşılan, hız limitlerinin çok üzerinde bir hızla seyrederken kırmızı ışık ihlali yapan S.G.'nin kullandığı aracın çarpması sonucu yaşamını 12/2/2005 tarihinde yitirdiğini, davanın olgularında ve yasal konularda bir karmaşıklık olmadığını, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca olayın sadece üç gün sonrasında iddianame düzenlenerek kovuşturmaya başlanılmasına rağmen yargılama organlarınca süratli bir yargılama yapılmaması sonucu 8 yıl 1 ay sonra kamu davasının düşmesine karar verildiğini, kanun değişikliklerinin ya da taraflara sağlanan temyiz hakkından kaynaklanan gecikmelerin makul olduğu şeklinde bir değerlendirilme yapılmasının mümkün olmadığını belirterek, makul sürede bir yargı kararı elde etme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlığın konu hakkındaki görüşünde, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları uyarınca, bir ölüm meydana gelmişse, devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında ölümün nedenlerini soruşturma ve sorumluları tespit ederek cezalandırma ödevinin de bulunduğu, bu usul yükümlülüğünün gerektiği şekilde yerine getirilmemesi halinde devletin negatif ve

pozitif yükümlülüklerine gerçekten uyup uymadığının tespit edilemeyeceği, doğal olmayan ölüm olayı sonucunda yaşam hakkı kapsamında yürütülecek ceza soruşturmasının etkili olabilmesi için yetkililerin resen harekete geçmesi, soruşturmakla görevli olan ve soruşturmayı yürüten kişilerin olaylara karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olmaları, ölenin ailesinin meşru çıkarlarının korunması için soruşturma sürecinin yeterli ölçüde kendilerine açık olması, makul bir hızlilik içinde yürütülmesi, sorumluların belirlenmelerine ve gerekirse cezalandırılmalarına imkân verecek nitelikte olması gerektiği ifade edilmiştir.

36. Bakanlık görüşünde mevcut başvuru ile ilgili olarak, soruşturma ve kovuşturma aşamasında yapılan işlemlere süreleri ile birlikte yer verildikten sonra, sonuç olarak; somut olayda hazırlık soruşturması hızlı ve etkili biçimde sonuçlandırılmışsa da, dava dosyasının toplamda Yargıtay aşamasında yaklaşık dört yıl on ay süreyle bekletildiğinin görüldüğü, bu itibarla başvuru hakkının korunmasına ilişkin etkin soruşturma yapılmadığı şikâyetinin incelenmesi sırasında açıklanan hususların da Anayasa Mahkemesinin dikkatine sunulması gerektiği ifade edilmiştir.

37. Başvuru konusu olayda, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvuru kişinin hayatını kaybettiği kazadan üç gün sonra kamu davasının açıldığı, soruşturma ve ilk derece yargılaması aşamasında, kaza tutanağı, müteveffaya ait ölü muayene ve otopsi tutanağı, katılan sanık (taksi sürücüsü) hakkında alınan doktor raporunun temin edildiği, Asliye Ceza Mahkemesince mahallinde yapılan keşif sonucu bilirkişi raporu alındığı, sanık hakkında ayrıca alkol raporu alındığı, tanıkların yeminli ifadelerine başvurulduğu ve Adli Tıp Kurumu Trafik İhtisas Dairesinden 22/3/2006 tarihli kusur raporu alındığı görülmektedir. İlk derece mahkemesinin 6/7/2006 tarihli kararı ile, kazadan yaklaşık bir yıl beş ay sonra, yukarıda yer verilen delillere istinaden, S. G.'nin taksirle adam öldürmeden 4 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve 5237 sayılı Kanun'un 53/1. maddesindeki haklardan 53/2. maddesinde belirtilen sürelerde yoksun kılınmasına karar verilmiştir. Tarafların temyiz talebi üzerine, Yargıtay'ın, iki yıl beş ay sonra 3/7/2008 tarihinde, İlk Derece Mahkemesi kararını, 5237 sayılı Kanun'un belli haklardan yoksun bırakmayı düzenleyen 53/1. maddesi hükmünün uygulanamayacağından bahisle bozduğu, bozma sonrası yeniden yapılan yargılama sonucunda İlk Derece Mahkemesinin dava kapsamında yapılan on duruşma sonrasında 22/11/2010 tarihinde tekrar mahkûmiyet kararı verdiği ve dosyanın, temyiz incelemesi için gönderildiği Yargıtay önünde derdest iken, zamanaşımına uğradığından bahisle 11/3/2013 tarihli düşme kararı ile sonuçlandırıldığı görülmektedir (§§ 11-15).

38. Anayasa Mahkemesi, kural olarak, doğal olmayan bir ölüm olayı sonrasında, başvuru kişilerin yakınının öldüğü gün resen ceza soruşturmasının açıldığı, titiz ve hızlı bir çalışma sonucunda elde edilen deliller ışığında soruşturma ve ilk derece yargılama makamlarının olayların seyrini aydınlatmak istediğinden kuşku duyulmadığı, yürütülen soruşturmanın ölüm nedenlerini kesin olarak saptamaya ve sorumlu kişilerin cezalandırılmasına imkân verdiği kanısına varılan durumlarda, yürütülen soruşturmanın ve davaların derinliği ve ciddiyeti üzerinde etki gösterecek nitelikte bir eksikliğin bulunmaması koşuluyla, yürütülen soruşturmanın ve alınan kararların yetersiz veya çelişkili olduklarının ileri sürülemeyeceğini kabul etmektedir (*Sadık Koçak ve Diğerleri*, § 95).

39. Bununla birlikte, soruşturmayı sağlayacak bir başvuru yolunun sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp, bu yolun uygulamada fiilen de etkili olması ve başvuru makamının ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip bulunması gereklidir. Başvuru yolunun, ancak bir hak ihlali iddiasını önleyebilme, devam etmekteyse sonlandırabilme veya

sona ermiş bir hak ihlalini karara bağlayabilme ve bunun için uygun bir tazminat sunabilmesi halinde etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 26)

40. Somut olayda, Başsavcılık soruşturması ve İlk Derece Mahkemesi yargılaması aşamasında, yeterli derinlik ve titizlikte bir çalışma yürütüldüğü görülebilmekle birlikte, İlk Derece Mahkemesince alınan karara ilişkin temyiz başvurusunun yaklaşık iki yıl beş ay sonra karara bağlandığı ve sadece 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinde düzenlenen "*belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma*" hükümlerinin hatalı bir şekilde olay hakkında uygulanması gerekçesiyle kararın bozulduğu görülmektedir. Bozma sonrası yapılan ikinci yargılamada da İlk Derece Mahkemesi aynı sonuca ulaşmış ve bu karar da yaklaşık iki yıl beş ay Yargıtay ilgili Dairesi önünde incelenmeyi bekledikten sonra 11/3/2013 tarihli kararla zamanaşımından düşme ile sonuçlandırılmıştır.

41. Başvuru konusu yargılamada iki defa yapılan temyiz incelemesinin toplamda beş yıla yakın sürmesinin Yargıtay ilgili dairesinin iş yükünden kaynaklanmış olabileceği anlaşılabilir. Anayasa'nın 36. maddesi, hukuk sisteminin, davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu devlete yüklemektedir (*Güher Ergun ve Diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44). Bu kapsamda, bazı istisnai hususlar dışında, personel ve yargıç sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (*Selahattin Akyıl*, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

42. Somut olayda, özellikle temyiz aşamasında yaşanan gecikmeler nedeniyle sekiz yıldan uzun süren yargılamanın, alınan kararın sonucunun ne olduğunun önemi olmaksızın, eşini kaybeden başvuru davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği dikkate alındığında, başlı başına, özelden başvurucunun ve genel olarak da toplumdaki diğer bireylerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından, yeterli hız ve özende yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

43. Başvuru konusu olayda, toplam yargılama süresinin çok uzun olmasının da ötesinde, yargılama sürecinin uzamasıyla doğrudan bağlantılı olmak üzere, herhangi kesin bir sonuca ulaşılmasını ortadan kaldıracak bir şekilde zamanaşımı nedeniyle düşme kararı verilmesi, yine özelden başvuru ve genel olarak da toplumdaki diğer bireyler açısından, yaşamı tehlikeye soktuğunun açık olduğu iddia edilen (ve soruşturma makamlarınca resen harekete geçilerek tüm açıklığıyla ortaya konulması gereken) bir eylemin cezasız kalmasına yol açıldığı çıkarımı yapılmasına yol açılmıştır. Başvurucunun, başvuru formunda, bu konudaki hissiyatını "*eşinin ölümü sonucu ağır manevi elem duyduğunu ve yine buna bağlı olarak makul süre içerisinde bir yargı kararı elde edilmesi isteği duyduğunu*" ifadelerini kullanarak dile getirdiği görülmektedir.

44. Yapılan bu tespitler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, somut olayda, soruşturma makamlarının resen harekete geçmesi ve gerekli tüm delilleri elde etmesi sonucu makul bir süre içerisinde kovuşturma aşamasına geçildiği ve savcılık soruşturması ve ilk derece yargılaması aşamasında ölüm olayının tüm yönlerinin ortaya konulmasına, sorumlu kişilerin belirlenmesine ve cezalandırılmasına imkân tanıyan bir sürecin işlediği görülmektedir. Fakat temyiz talebi sonrasında kayda değer hiçbir gerekçe bulunmaksızın, ilk

temyiz incelemesinin ve bozma kararı sonrası alınan İlk Derece Mahkemesinin verdiği yeni karar için gerçekleşen ikinci temyiz incelemesinin makul özen ve hız içerisinde gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir. İki dereceli yargılama sürecinde, başvurunun davanın hızlı ve etkili bir şekilde sonuçlanmasındaki menfaati ve gecikmesinde hiçbir dahlinin olmaması, davanın az sanıklı olması ve çok karmaşık olmaması gibi hususlar göz önünde bulundurulduğunda, sekiz yılı aşan soruşturma ve kovuşturma sürecinin uzun sürdüğü anlaşılmaktadır. Bunun da ötesinde, yargılama sonunda kesin bir sonuca ulaşılmasını ortadan kaldıracak şekilde zamanaşımı nedeniyle düşme kararı verilmiştir. Dolayısıyla bir bütün olarak yargılama sürecinin, Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği hız ve yeterlilikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının gerektirdiği etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şu şekildedir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

47. Başvurucu, yaşam hakkının ihlali nedeniyle 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

48. Başvuruda, Anayasa'nın 17. maddesinin usulî boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucunun eşinin ölümü hakkında etkili ve caydırıcı bir ceza soruşturması ve kovuşturması yürütülmemesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüdeki manevi zararları karşılığında, somut olayın özellikleri dikkate alınarak, başvurucuya takdiren net 20.000,00 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

49. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine ve karar örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,**

B. Başvuru konusu olayda, yaşam hakkı kapsamında, etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünün **İHLAL EDİLDİĞİNE,**

Başvuru Numarası : 2013/8365
Karar Tarihi : 10/6/2015

C. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince, başvurucuya net 20.000 TL manevi **TAZMİNAT ÖDENMESİNE**,

D. Başvurucunun fazlaya ilişkin tazminat taleplerinin **REDDİNE**,

E. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.618,35 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE**,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

G. Kararın bir örneğinin ilgili Mahkemeye gönderilmesine,

10/6/2015 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** kesin olarak karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Erdal TERCAN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA